

EESTI MAJANDUS

TÖÖSTUSE, KAUBANDUSE JA RAHANDUSE AJAKIRI

Tellimise hind: aasta lõpuni Emk. 880.— Väljamaale Emk. 1760.—
1. juulini „ 380.— „ „ 760.—

Toimetus: Pikk tän. 15, Tallinnas. Talitus: Lai tän. 38, Graafiline Ühing „Kiri“. Telef. 18-66

3. köide.

Tallinnas, 18. augustil 1923.

Nr. 26.

Sisu: N. Kõstner: Riikline majanduslike informatsiooni korraldus Eestis. H. Schulmann: Tollipoliitika väljaveotollide alal. Broker: Meie majanduslikest kriisist. Eestis-Rootsi kaubandus. S-n.: 1922/23. a. piiritushooaeg. Laevaprahtide indeks. Sise- ja väljamaa kroonika. Teated ettevõtete tegevusest. Isiklikud teated. Raha- ja kaubaturu ülevaated.

Riikline majanduslike informatsiooni korraldus Eestis.

N. Kõstner.

Eelmises artiklis (v. „E. M.“ nr. 24) andsime ülevaate riiklike majanduslike informatsiooni kohta Ühisriikides, et nii teatavat mõõdupuud saada meie koduste korralduste hindamiseks ja teatud sihtjooni üles seada nende korralduste täiendamiseks. Meil ei tule muidugi mõttesegi nõudmisega esineda, et Ameerika korraldused meile lihtsalt üle istutataks. Esiteks sõöks see ära suurema poole meie praegustest riigi väljaminekutest ja teiseks oleks see ka täiesti üleaurune.

Niihästi sisemise kui ka välisinformatsiooni alal on meil juba palju tööd ja katseid tehtud, kuid selle töö tagajärgede hindamisel tuleme õige kurvadele otsustele. Kuni kõige viimase ajani kulus suurem hulk ametkondade energiast ära vastastikustes vaielustes, kompetentsi ja ülesannete asjus. Mis aga paigast ei liikunud, oli töö ise. Nüüd on need kompetentsi vaielused enam-vähem läbi, kuid töö juure asudes leidsid ametkonnad ülesande palju raskema olevat, kui vaieluste tuhinas ette kujutati ja töö tagajärgi ei ole endiselt palju näha. Nähtava saamatusega ja hea tahtmisega kobatakse ringi, ilma et tänaseni välja paistaks, et asja juhid ise selgusele oleks jõudnud, mis ja kuidas tuleb teha.

Kõige kaugemale oleme kahtlemata jõudnud majanduslike põhi-statistika alal. Statistika Keskbüroole võib palju etteheiteid teha, tema tööd kannavad ka õieti veel kobamiste ja katsete laadi, kuid ühte peab igatahes tunnistama, et sealsete tegelaste armastus oma töö vastu palju on

korda saatnud. Eesti Statistika kuukiri kubiseb puudustest, kuid need puudused jäävad iga numbriga vähemaks ja rõõmutaval viisil täieneb antud materjaal.

Kuid nagu igal sarnasel materjaalil, on temal üks viga, mis tema väärtuse eraettevõtja jaoks peaaegu nulliks teeb — ta jääb hiljaks ja on kogutud hoopis teiste põhimõtete järele, kui teda eraettevõtja tarvitab. Viimasel on tarvis teateid majanduslike meteoroloogia alalt, mille järele ta oma igapäevast tegevust saaks juhtida. On ju väga huvitav teada, kui suur oli mineva aastane tsemendi tootmine Eestis. Seda võrreldes eelmise aastaga ja arvesse võttes väljavedu, võib teatud järeldusi teha Eesti tsemenditarvituse kasvamise või kahanemise üle. Kuid palju suurema tähtsusega on tootmise, müügi, tagavarade jne. teated viimase kuu kohta, mille põhjal ehitaja, kes tsemendi tarvitab, võib, kui tal samased teated eelmiste kuude ja eelmiste aastate kohta olemas, teatud ettekujutuse saada tsemendituru ja hindade edaspidisest kujunemisest ja selle järele oma tegevust seada. Seesama käib ka teiste alade kohta.

Eelnimetatud sihis on Statistika Keskbüroo võrdlemisi vähe teinud ja tuleb koguni kahelda, kas see tema otsekoheste ülesannete hulka kuulub. See oleks vististi rohkem kaubandusministeeriumi kaubandusosakonna asi, kes majanduslike informatsiooni korralduse oma ülesandeks on teinud. Kui nüüd küsida, mis kaubandusosakond sellel alal ära on teinud, siis võib kõige suurema rahuga vastata, et nähtavat mitte kõige vähemat. Kaubandusosakond ei tunne oma peal isegi sarnast kohustust olema, sest tema endine tegevus seisab meie konsulite informeerimi-

ses Eestist ja konsulite aruannete paljundamises ja laialisaatmises. Sisemise informatsiooni riikline korraldus seisab meil täielikult sõõtis ja puutumata. Ajakirjanikud, kes meie lehtede majanduse osade jooksva materjaali eest peavad muretsema, jooksevad ise mõõda asutusi ringi ja muretsevad kõige viimaseid teateid, tarvitades ja seletades neid, nagu kellegil mõistust jätkub. Ainus asutus, kes meie teada korralikult oma jooksva materjaali ajakirjandusele kättesaadavaks teeb on jällegi Statistika Keskbüroo.

Jättes täiesti lahtiseks küsimuse, missugune asutus meie sisemise informatsiooni eest peaks hoolitsema, katsume lähemalt ära määrata need lähemad ülesanded, mis tal sel alal täita oleks, peale nende, mis Statistika Keskbüroo praegu täidab.

Produktioon. Tähtsamate Eesti tööstusalade kuu-produktioon, mida võimalik oleks meie arvates hiljemalt 10. järgneva kuu päevaks koondada ja avaldada. Need andmed ei pruugi kuigi täpsed olla ja kuigi palju detailisid sisaldada — seda võib teha aasta-kokkuvõtetes; tähtis on ainult, et nad teatud tendentsi peegeldaks. Niisama ei pruugiks nad liiga suure arvu produktide kohta käia, ja peaks antud olema teatud valmistusalale vastavates mõõtetes ja mitte mingisuguses ühes mõõdus kõikide alade kohta, mis eneses juba ise harilikult suuri ja parandamata vigasid peidab (näit., siiti produktioon ehk metsamaterjaali väljavedu puudades!). Alad, kus sarnase materjaali muretsemine mitte suuri raskusi ei peaks tegema, oleksid esialgu: tselluloose ja paberitööstus (teated ainult valmistatud puumasse, tselluloose ja trükipaberi ehk ainult ajalehepaberi kohta); tsemenditööstus (produktioon vaatides); lubjatööstus (paari suurema vabriku produktioon); telliskivitööstus (niisama); tekstiilitööstus (tähtsamate vabrikute peavalmistusainete ja äratarvitatud materjaali hulk); puutööstus — vineeri ja tähtsamate saeveskite produktioon; piiritustööstus (rektiivatsiooni kuuteated); tähtsamate jõujaamade elektri-energia produktioon. Metallitööstuses ei ole praegu peaaegu mingisugust masselist produktiooni, nii et selle kohta kuuteadete kogumine ära võiks jääda. Niisama on vist lootusetu teadete kogumine võiproduktiooni kohta üksikutel kuudel. Muidugi võib toodud nimekirja ajajooksul piken-

dada, näit. tähtsamate jahuveskite produktiooniga jne. Kuid juba neistki andmetest oleks palju kasu meie tööstuse silmapilklise seisukorra hindamiseks.

Jaotus ja transport. Ainult vähese tahtmise juures oleks siin võimalik anda (peale juba kogutavate teadete tapamajade tegevuse, võipraakimiste jne. kohta) iganädalasi teateid vabariigi raudteedel laaditud kaubavagunite arvu kohta, neid jaotades tähtsamate alade järele (mets, vili, lina, paber, ehitusmaterjal jne.). Neile teadetele täienduseks oleksid teated laaditud vagunitest põlevkiviga ja tsemendiga tähtsamates saatejaamades ja üksikasjalised teated Tallinna, kui suurema sihtjaama kohta suurema hulga väljaveokaupade jaoks.

Katkendilisi teateid transiidi alal võib juba nüüd ajakirjanduses leida. Nende iganädalane avaldamine ei teeks nähtavasti raskusi.

Panganduse ja rahanduse alal jääks ainult soovida, et meie kiiremlt hakkaksime saama teateid riigikassa üldsissetulekute ja väljaminekute üle kuu jooksul. Üksikasjade peale võiksime ka oodata. Niisama oleme õigustatud teadma raudteede sissetulekuid ja väljaminekuid kuu jooksul. Senini avaldatakse neid teateid aastas kord ja pool aastat hiljemalt.

Kaubandus ja hinnad. Sisekaubanduse ainsamaks baromeetriks jääks meil kuni edaspidiseni raudtee-veod. Hindadestatistika alal ootame senini asjata elukalliduse indeksi. Senini on meil olemas ainult mõne üksiku toiduaine turuhindade indeks, mida elukalliduse indeksi asemel kuidagi tarvitada ei saa. Niisama puudub suurmüügi hindade indeks, mille loomine senini küll suurte raskustega on ühendatud. Uusi ülesandeid sellel alal ei maksaks enne enese peale võtta, kui käsilolevatest rahuloldavalt üle on saadud. Juba üksi meie väliskaubanduse statistika jätab tänaseni veel õige palju soovida.

Kui kõik eeltoodud materjal ühes andmetega neilt aladelt, mida meil praegu juba kogutakse, arusaamisega läbitöötatult ja lühikese ülevaatliku sissejuhatuses varustatult mimeografeeritud bulletinini näol ajakirjandusele ja tähtsamatele kaubandustööstuse kutseesitustele vastavalt iga nädal ja iga kuu kättesaadavaks tehtakse, siis oleks suur töö sisemise informatsiooni alal tehtud.

Kui meil sisemise jooksva informatsiooni alal võrdlemisi vähe tööd on tehtud, siis ei tahaks seda mitte öelda välisinfo-

matsiooni kohta. Selle kallal on palju vaeva nähtud ja aega raisatud, niihästi Tallinna ametkondades kui ka meie välisesituses, kuid suurem osa sellest tööst ja vaevast on asjata raisatud. Sealjuures ei ole süüd meie arvates mitte nii palju välisesitustes kui kindla kava ja korralduse puuduses Tallinnas. Kuni 1922. a. kevadeni oli meie esitustel lihtsalt ainult käsk informatsiooni saata.

Missugust, see jäi iga mehe enese hooliks. Pärast seda tuli järsku uuesti organiseeritud Vämini majandusosakonnast pikk ja üksikasjaline programm, mille järele pidi käidama. Kui sellest programmist üks kümnendik oleks täitmist pidanud leidma, siis oleks konsul või saadik pidanud hommikust õhtuni majandusliste aruannete sepiitsemise kallal ametis olema. Muu töö jaoks ei oleks tal aega jatkunud. See programm jäi unustusse ühes tema valmistanud osakonnaga. Vahe peal läks informatsiooni korraldus kaubandusministeeriumile üle, kuid nähtavaid tagajärgi paranemise mõttes ei ole see korraldus veel annud.

Praegu on seisukord umbes järgmine: saatkondade ja konsulaatide majanduslised aruanded tulevad kaubandusministeeriumi, kus nad paljundatakse ja asjast huvitatud asutustele kätte saadetakse. Mingisugust sisulist arvustust ehk fäiendust kaubandusministeerium enesele ei luba. Selle asemel kulutab informatsiooni osakond oma jõudu selle peale, et meie välisesitust Eesti majandusest informeerida. See töö oleks ju tänuväärt, kui meil mitte ei oleks olemas majandusline osa kõikides päevalehtedes ja peale selle ka veel majanduslised eriajakirjad. Ainult konsulaatide jaoks iseäralist majanduslist eriajakirja kaubandusministeeriumis Eesti keeles mimeografeerida on lihtsalt töö ja aja raiskamine. Kõik huvitavamad teated, mis kaubandusministeeriumil olemas, trükib iga ajaleht heameelega ära ja saavad need teated niiviisi ka meie esitustele kättesaadavaks. Iseasi on nende konsulaatide informeerimine, kus Eesti keelest aru ei saada. Kaudsete teadete põhjal tegutseb kaubandusministeerium ka sellel alal juba kauemat aega, kuid tagajärgedest vaikime parem.

Praeguse korralduse, või õigem korraldamatuse, tagajärg on, et iga mees niisugust informatsiooni saadab, nagu see temale meeldib ja nagu ta oma ülesannetest aru saab. Peale selle näib kogu see informatsiooni asi meie suurematele saatkondadele

Londonis, Pariisis ja Berliinis asjata tülinat tegema ja sellep. ei saada nad üleüldse midagi. Nii puudub meil praegu igasugune ametlik majandusline informatsioon Inglismaalt, ja peaaegu kogu Lääne-Euroopa kontinendilt, välja arvatud harvad, kuid õige asjatundlikud kirjad Belgia Eesti konsulilt. Saksamaalt saab Kamin informatsiooni aseainena nähtavasti kellegilt palgatud sakslaselt viimasel ajal määratu pikki teaduslikka aruandeid konjunktuuri kohta, mis õige teravat Saksa orientatsiooni näitavad ja peale selle niivõrd abstraktsed on, et nendest keskmine lugeja arugi ei saa, veel vähem siis veel praktiliselt kasutada. Poolast, Leedust ja Lätist on teated õige haruldased, korralikumad on nad Skandinaaviast, Soomest, Venemaalt ja Ameerikast. Nende sisu on aga kõige mitmekesisem. Suurem jagu konsulaatidest mõistab majandusline informatsiooni all peasjalikult turuhindade teateid. Nii vaevast entast Kopenhaageni konsulaat kauemat aega turuhindade väljakirjutamisega kohalikkudest ajalehtedest. Sedasama tegi Riia konsulaat, saates mitmeküljelisi Riia börsi kaubanduse noteerimisi, mida Kamin siin omakorda kopeeris ja laiali saatis. Ei ole tarvis seletada, kui palju kallist aega Riia konsulaat ja Kamini ametnikud selle tööga täitsa viljatult surnuks löid. Leedust tuli üksvahe korralikult teateid kohalikkude turuhindade üle üksikutes maakondades ja linnades! Kuidas see Eesti-Leedu majandussuhete edenemiseks kaasa pidi aitama, jääb muidugi saladuseks. Vahel sekka tulevad sealt veel arvud viimase nädala väliskaubanduse kohta, kuid asjata oleme neist aruannetest otsinud lähemaid teateid Leedu väliskaubanduse kohta läinud aastate ja kuu de jooksul. Jääb mulje, et konsulaat oma aruannete peale vaatab kui ühe tüütu töö peale, millest mingisuguse „otpiskaga“ üle tahetakse saada, ilma et kirjutajal enesegi mingisugust huvi või arusaamist käsitatava aine vastu oleks. Seesama asjatundmatust ja arusaamise puudus, millest nimelt tarvis on reporteerida, paistab vastu suuremast hulgast teiste konsulaatide aruannetest. Suurem osa nendest ei kõlba niisugusel kujul nagu Kamin neid laiali laotab, trükkida, sest et nad ainult aruandjate asutuste asjatundmatust pildistavad.

Ainsad ajakõrgusel seisvad aruanded tulevad praegu ainult meie Soome konsulilt, kes nähtava huvi, arusaamise ja energiaga Eesti-Soome majandussuhete eden-

damise alal töötab. Peaaegu kõik tema teated on valitud Eesti äri-mehe seisukohalt ja valgustavad viimasele teed äriühenduste loomiseks. Viimasel ajal on ka Skandi-naavia teated selles mõttes märksa paranenud. Niisama on reformatsioon Vene-maalt olnud põhjalik ja asjatundlik, ehk ta küll rohkem akadeemilist laadi kannab, mis arvatavasti sealsetest oludest tingitud. Ka siin ei või nimetamata jätta seda määratut hulka toorest materjaali, mis sealne saatkond tähtsamate dekreetide nimekirjade jne. näol peab kokku kirjutama, kuna seda väga hästi võiks teha ametnik Kami-nis ameflikkude Vene allikate põhjal, mille läbi saatkonnal rohkem aega üle jääks küsimuste sisuliseks valgustamiseks.

Eelpooltoodust järgneb meie arvates selgelt küllalt, kus nimelt meie välisinformatsiooni korralduse kõige suuremad puudused asuvad ja missugusest punktist selle parandusega algust tuleb teha. Kõige suurem viga seisab kahtlemata meie majanduslise välisinformatsiooni keskastuse korraldamatuses. Aastate jooksul ei ole konsulitele keskkohast mingisuguseid juhtnõure saadetud, mis siis imet, et selsamal ajal, kui Ameerika konsul Tallinnas instruksioonide põhjal, Washingtonist saadetud, statistilisi ankeete meie kinoasjanduse alalt toime paneb (vaata kroonika all!), Eesti konsul New-York'is aega viidab hindade ja diskontoprotsendi kõikumiste reporteerimisega „sel nädalal ja viimasel nädalal“. Kui keegi tema tähelpanu õigel ajal oleks asjade peale juhtinud, mis Eesti äriilma enam huvitaks, kui need teel ja ümberkirjutusel hallitama läinud teated, teeks ta juba ammu produktiivsemat tööd.

Silmas pidades meie väheseid jõudusid välismail ja nende kallid ülespidamise kulused, tulevad kõik informatsiooni tööd, mis iganes võimalik, koondada Tallinnasse. Siin võivad üks ehk kaks asjatundjat ametnikku 99% praegu saadavast välisinformatsioonist väljamaa ajalehtede põhjal palju paremini ja kiiremalt kokku kombineerida ja ajakirjandusele ning asutustele kättesaadavaks teha, kui seda praeguse süsteemi juures kätte saadakse. Välisesituste hooleks tuleks jätta ainult küsimused, mille jaoks kohal olemist ja kohalikkude olude põhjalikku tundmist tarvis oleks. Keskkohat peaks nendega alati kontaktis olema, kõik nende aruanded kriitiliselt (ja keele poolest!) läbi vaatama ja neid alles siis laiali laotama. Kõige enne peaks keskkohat ise selgusele jõudma, mis-

suguseid teateid ta kellegilt esitajalt, tema asukohta (ja ka võimisi!) silmas pidades tahab saada, ja selle järele esitaja tegevust informatsiooni alal juhtima. Seni kui esitajatele nende ülesanded selgeks ei ole tehtud, ei või nendelt mingisugust asjalikku informatsiooni oodata. Kuna meie otsekohe sed majanduslised huvid väljamaail nii sisuliselt kui ka geograafiliselt õige piiratud on, siis ei ole meil tarvis mingisugust üleilmist ja entsüklopeedilist informatsiooni-vörku luua. Küllalt on, kui Eesti kaupmees ja eestkätt just eksportöör, neilt väheselt aladelt ja turgudelt, mis teda otsekohe huvitavad, korralikka Eesti vaatekohalt kirjutatud aruandeid saaks (just seda meil praegu ei ole!). Kõiki muid üleüldiseid teateid (mida meie nimetaksime majanduslike meteoroloogias) võiks temale anda asjatundlikud kompilatsioonid väljamaa ajakirjanduse põhjal.

Kui kaubandusministeerium selles sihis tööle asuks ja ühtlasi ka siinsete kaupmeeste ja töösturite esitajate soovisid välisinformatsiooni alal tähele paneks, siis hakkaks tema informatsiooni-töö varsti vilja kandma. Senini on see kahjuks olnud rohkem sõelaga veekandmine, kui tõsine töö.

Tollipoliitik väljaveotollide alal.

H. Schulmann.

Väljaveotollide kõrgendamisele on meie riik kahekordselt huvitatud, sellele vastavalt jagunevad tollid oma iseloomu poolest kahte liiki.

Eestkätt tuleks nimetada riigi fiskaal-huvisid, mis sisseveotolli tariifi suhtes võrdlemisi vähese tähtsusega on, kuid väljaveotollide juures paljudel juhtumistel mõõdu-andvat osa etendavad. Selles mõttes tuleb väljaveotolli kaudse maksuna võtta, mida eksportöörid kannavad. Siin mõtleme nimelt neid tooresaineid ja poolvalmiskaupasid, mida võrdlemisi suurel määral välja veetakse, nii et nad riigile korrapäraseid sissetulekuid annavad, missuguseid otsekoheste maksude määra kõrgendamise kaudu vaevalt saavutada võiks.

Peale puht-fiskaal huvid tingivad väljaveotollide kõrgendamist majanduspoliitilised väljavaated. Siia kuuluvad kaitsetolli iseloomuga (ad valorem) kõrged tollid, millest sihiks on, nende kaupade väljavedu

piirata, millede maale jäämine rahvamajanduslisest seisukohast kasulik on.

Sellega ei ole muidugi mitte öeldud, nagu tõmbaks tariif kindla vahe mõlemat liiki tollide vahel, selle vastu peab üks ja seesama tollimäärus mõlemaid eelpool nimetatud ja veel muidki sihte silmas.

Meie väljaveotolli tariif elas 1922. aasta kevadel mitmekesiseid muudatusi läbi, mis väga mitmesugustest huvidest tingitud olid, kuid üldises kokkuvõttes siiski valitsuse tollipoliitikas kindla sihtjoone olemasolu näitasid. „Eluülespidamise tarbeainete ja loomade“ rühmas jäi teravilja- ja jahutoll endiseks — see on puht fiskaal iseloomuga tolli ala. Kartuli väljavedu on selles mõttes piiratud, et väljaveoluba saamiseks põllutööstusministeriumi tunnistust nõutakse selles, et nad haigustest vabad on. Kartulijahu, -tärklis ja -siirup on tollimaksust (5 mk. puuda pealt) vabastatud, et vastavat tööstusala kodumaal edendada ja temale võistlust väljamaaga kergendada. Värske juure- ja puuvilja pealt nõutakse, nagu ennegi, 20 marka puudast tolli, kuna ümbertöötatud puuvilja tollivabalt välja vedada võib. Samuti on sibulad tollimaksust vabastatud. Piimaasjanduse edendamiseks vabastati piimasaadused tollimaksust. Või ja juustu väljaveoks on ainult igakordset põllutööstusministeriumi luba vaja. Samuti on mõne kondiitrikauba väljavedu tollivaba, et sedagi tööharu edendada. Põllumajanduse huvid silmaspidades alandati väljaveotolli sealihaga pealt 60 marga pealt 10 marga peale puuda eest; kuni 1-he puudaste eluspõrsaste eest — 100 marga pealt 50 marga peale tükist; üle 1-he puuda raskete sigade eest — 1000 marga pealt 200 mk. peale puudast; peale selle määrati elusate kodulindude vedu tollivabaks. Ümbertöötatud kalade eest (soolatud, suitsetatud jne.) nõuti varem 30–60 mk. puuda pealt tolli, nüüd aga on see toll ära jäetud, sest konservitööstus ei suutnud välja- maaga võistelda.

Teises kaupade liigis: „loomasaadused ja teosed nendest“ on muutunud tollid nahkade peale, nimelt vähendati märjalt soolatud nahkade tolli 760 mk. pealt 400 mk. peale; kuivatatud ja kuivalt soolatud nahkade tolli — 1600 marga pealt 800 mk. peale; kuiva lambanaha tolli — 400 mk. pealt 360 mk. peale. Hobusenahkade pealt on toll 240 mk., ja loomanahkade pealt 300–560 mk. puuda eest. Ümbertöötatud nahad on tollivabad.

Olulised muudatused viidi läbi kolmandas rühmas: „puusaadused, taime osad ja nendest teosed“. Tollikõrgendust paljude pealt 13 margast 40 margani kantjala eest ja paberipuu pealt 40 margani kantjala eest, tuleb vaadelda kui kaitsetolli tarvitusele võtmist, mille abil sisemaa puu- ja paberitööstust toetada tahetakse. Et sisemaa puutööstuses tarvilineva tooresaine väljavedu piirata, kõrgendati tolli väärtuslikumate tarbepuude pealt, kuna väljaveotolli männa- ja kuuselaudade pealt fiskaal põhjustel 250 mk. pealt 500 mk. peale pro standart kõrgendati. Liinaseemnete pealt alandati tolliraha 30 margast 25 mk. peale puuda eest, ja külviseemnete pealt 20 mk. 8 marga peale puudast. Kuna toll tooreslina pealt 70 margani ja lina-takkude pealt 35 margani ulatab, võib lina ümbertöötamissaaduseid tollivabalt välja vedada. Et Rápina paberivabrik tooresaine puuduse all kannatas, kõrgendati tolli kaltsude pealt 10–15 margast 300 margani puudast.

Viimases rühmas: „vabrikusaadused isäraldi nimetamata“, tuleks nimetada tollimaksu ärakaotamist kristallilise sooda ja taimeliimi pealt. Ühe uuema korraldusega määrati kuiva maad mõõda väljaveetava piirituse pealt 10 mk. puudast tolli. 1-ks augustiks sisaldas väljaveotolli tariif 36 paragrahvi, nende hulgast võidi 7-es paragrahvis nimetatud aineid tollivabalt välja vedada.

Nagu eelmisest ülevaatest näha, on valitsus läinud aasta jooksul, väljaveotolli tariifis muudatusi läbi viies, fiskaalhuvid tahaplaanile jätnud ja ennast majanduspoliitilistest väljavaadetest juhtida lasknud, selle arvamise, et ühe või teise tollimääranda alandamise ehk ärakaotamise läbi puudujäänud summad lõppude lõpuks otsekoheste maksude näol ikkagi riigi kasuks tulevad. Nii siis on tollimaksu kõrgendatud ainult puude ja kaltsude pealt, kuna kaugelt üle poole kõikidest tollimäärustest kas täiesti kõrvaldatud, ehk enam-vähem tuntuvalt alandatud on, mis peaaesjalikult vabrikusaaduste kohta käib, sest tooresainete ja poolvalmis kaupade tollid on üldistes joontes endisteks jäänud.

Mis puutub kaitsetolli politikasse väljaveotolli tariifis, siis peab konstateerima, et valitsus siin õiget rada käinud on. Valitsuse taktikat sisseveotolli tariifi kokkuseadmisel vaatleme edaspidi.

Meie majanduslisest kriisist.

Broker.

Kui meie ajakirjandust viimastel kuudel lähemalt vaadelda ja meie kaubandus-tööstuse ringkondade hädaldamisi tähele panna, siis võib ainult ühte järeldust teha, et Eesti seisab majanduslise kriisi ühe teravama stadiumi ees, mille üleelamine ja kõrvaldamine suuri jõupingutusi nõuab. Terve ilm ägab majanduslise kriisi all, mis paiguti ja ajuti üksikutes maades teravama vormi võtab. See ripub ära välis-olude muutumisest ja riigi majanduslise poliitika programmist ning iga riigi kesk-rahaasutuste poliitikast. On ju ka lõppude lõpuks õige see väide, et iga maa majandusline hea käekäik ära ripub tema majandusliselt tegutsejate isikute energilikkusest ja kaugele nägemisest. Demokraatlikes riikides kujuneb valitsuse majanduspoliitika ikka niisugusena välja, missugust majandusliselt tegutsejad ringkonnad nõuavad, ja valitsus on ainult kompromisside leidja ning lõpulik programmi formuleerija. Meil on algusest peale koalitsiooni valitsus olnud ja on ka praegu, tähendab meie valitsuse majanduspoliitika programm on siis ka kõikide kihide vaheline kompromiss. See kompromiss on aga kahjuks niisugune, mis isendast midagi ei paku, sest on hääli kuulda, et meil majanduspoliitilist programmi ei olevatki. Ja hiljuti ajakirjanduses ilmunud majanduspoliitilised artiklid toonitavad, et meil kõik juhusliselt on tehtud, ja soovitud valitsusele sarnaseid samme teha, mis ainult siis võimalikud, kui algusest peale hakatakse. Et meil majanduspoliitiline programm puudub, on suuremalt osalt sellega seletatav, et meie parteidel selleks aega ei ole jatkunud, ollakse ju meil kuude viisi tegevuses isikliste vahekordade selgitamisega, nagu see käega katsutav oli praeguse valitsuse kokkuseadmise juures. Valimiste aegu ei olnud seisukord palju parem. Teisiti ei saa ka seletada seda nähtust, et meil rühmad sarnaseid majanduspoliitilisi samme valitsuses teevad, mis nende seljaga seisvate klasside huvidele otse kahjulikud on olnud. Siin on vist tegemist kitsaste isikliste või väiksema ringkonna huvidega, nagu seda meil tihti kuulda on olnud, mis ei luba partei juhtivatele jõududele kaugele ulatavat majanduspoliitilist programmi kokku seada ega teostada. Kui vaadata lähemalt meie tollipoliitikat ja riikliste krediitide avamist, siis võib öelda, et need mõlemad kannavad kas juhuslist

iseloomu või jälgivad teiste vanade ning suurte riikide shabloone. „Eesti Majanduses“ on Homo oeconomicus 12. nr-is ja H. Schulmann 17. nr-is meie tollipoliitika täielikku saamatust alla kriipsutanud. Huvitav on nähtus, et siamaani ei ole veel meie tollipoliitika loojate ja teostajate poolt mingit vastust nende artiklite peale antud. Riikliste krediitidega ei ole lugu kahjuks sugugi parem. Siin on samuti uisapäisa talitatud, puudub igasugune kava, kus oleks arvesse võetud meie maa majanduslised olud ning tingimised. Nagu Homo oeconomicus „Eesti Majanduses“ mitu korda tähendanud, toetatakse meil krediitidega neid alasi, mis nii sise- kui välisuru olusid arvesse võttes kaduma peavad.

Üldiselt armastatakse meil alla kriipsutada igasugustes ametlikkudes ja mitteametlikkudes meie majanduse kohta käivates seletustes, et Eesti on põllutööstuse maa esimeses järjekorras. Aga koduses tegelikus elus rühib valitsus põllutööstusest eemale, toetades suurtööstust ja kaubandust. Kas ei ole krediit meiereidele 45 milj. marga suuruses võrreldes krediitidega, mis avatud suurtööstusele, naeruväärt väike? Nagu kuulnud oleme, on selle krediidi summa kindlaksmääramine täitsa juhusline ja tuju küsimus olnud. Alguses kavatseti ainult 15 miljoni, mille kolmekordseks tõstmine lakkevaatamisega olla otsustatud. Siin ei ole mingit kahilust, et meil igasugune kava puudub.

Selle juhusliku majanduspoliitikaga oleme passiivse kaubandusbilansini ja Eesti marga „tuleproovini“ välja jõudnud, missugused kaks nähtust ajakirjanduses on närviliku meeoleolu loonud. Siin on Eesti Pank suuremaid etteheiteid saanud tema halva pangapoliitika arvel. Need etteheited tulevad isegi poolametlikust ringkonnast. Meie kaubabilansi puudujääk olla tekkinud Eesti Panga valuuta reservi arvel. Seisukorra parandamiseks soovitab N. Kõstner laenude andmist seisma panna. („Vaba Maa“ nr. nr. 174 ja 175.)

Olevat tarvis ainult „veekraani“, õigem oleks vist „valuuta laenu kraani“, kinni keerata ja sellega oleks asi tahe. Oleks ju täitsa õigus, kui siin veekraaniga mängimises asi seisaks. Lugu on ju hoopis teisiti. Asi ei seisa siin ainult veekraani kinni või lahti keeramises, vaid selles, kuhu ja mis mõõdul seda vett saab juhitud. Õigust ütelda, on mitte ainult riigi ja riiklise Panga vaid ka kõigi meie era-rahaasutuste laenupoliitika vale olnud algusest peale. Terves

meie laenupoliitikas on sammutud Vene aegest päritud radu. Meil mahutatakse raha ettevõtteisse, mis ennast meie uutes väike-riigi oludes ära ei tasu. Praegu on vist juba üldiselt teada, et meil teatavad tööstusealad edu saavutada ei või meie oludes, aga paar aastat tagasi ei mõeldud selle peale, vaid seoti endid kõik-suguste ettevõtete, kas või turvaga, ja nüüd ei saa sellest ühe „keeramisega“ lahti.

Meil ei ole vist ühtki rahaasutust, kes ei oleks seotud mõne haige tööstuseetevõttega. Ja seotud olles, tuleb edasi laenata või ei saa vähemalt antud laenu tagasi. Nii on L.S. (Pvlht. nr. 196) toodud andmete järgi laenusid antud k. a. esimeste viie kuu jooksul järgmiste kaupade sisseveoks: keemia-, niidi-, saapa-, tubaka-, shokoladivabrikute sisseseeded ning tarvidused, ehitusmaterjalid, turbatööstuse sisseseeded jne. Ja seda kõike on antud nii rohkelt, et just nende laenude arvel on tekkinud meie kaubabilansi puudujääk kuni 1.200 milj. margani. Kuna ometigi on küsitav, kui paljud nendest tööstuse aladest meie rahvamajandusele kasutoovad on ning endis arenemise idusid kannavad. Vist on suurem osa nendest meie kaitsetollipoliitika sünnitused. Ei ole ime, et meil isikuid ettevõtjaid leidus, kes meie kaitsetolli poliitika võimusse uskusid, sest meie praegused kapitaali omanikud on ju litsentsi ajajärgust pärit ja nad on harjunud valitsusega „kruima“ ja „treima“, sealt siis see usaldus kõige vastu, mis „ülevalt tuleb“. Siin mängib teatavat osa ka psükoloogiline moment. Ei ole ju siimaani meie kaupmeeste-töösturite ringkonnad mingisuguste nõudmistega veel esinenud riigi majanduspoliitilise programmi kindlaks määramise suhtes. Meil on püütud ikka segast vett rõõvkalapüügiks ära kasutada. Hääli on kuulda olnud ainult ühe või teise tolli alandamisest ehk tõstmisest, selle järgi otsustades kuidas seda oma taskuhuvide kohaselt paremini ära kasutada võiks.

Omas artiklis „Vaba Maa“ nr. 175 soovitas aga N. Kõstner Eesti Pangale „veekraani kinni tinutada“. Artikli lõpus tähendab aga herra N. Kõstner: „Eesti Panga juhatus on pandud valvama paber-raha kraani järgi, et see parajasti maad niisutaks ja mitte ei uputaks.“ Siin juures on herra N. K. nähtavasti ära unustanud, et Eesti Panga emiteeritud raha, mis paraja niisutamise jaoks määratud, mahutamise juures tuleb teatavat laenu poliitikat pidada.

Tuleb kord ometi kindlaks määrata, mis-sugused majanduslised alad laenuvõimulised on ja missugused ei ole. Kui praegu räägitakse, et tuleb anda ainult produktiiv-seid laenusid, siis määratagu aegsalt ära need majanduslised alad, mis meie oludes produktiivsed on, sest vastasel korral jääb küsimus lahtiseks ja juhus otsustab ära, kas mõni kaitsetollide tõttu asutatud vabrik on meie oludes elujõuline ja laenuvõimuline.

Eesti marga ja ühes temaga ka terve maa majanduslise hea tuleviku kindlustamiseks on tarvis meil kõige pealt tervet majanduspoliitilist programmi. On tarvis kõikide võõraste „professorite“ soovitusel, mis Vene ja Saksa ehk mõne muu võõra shablooni järgi töötavad, kõrvale jätta, või arhiivi saata, ning valitsusel tervele maale majandusline analüüs ja diagnoos teha. Sellest saadud andmetel tuleb siis terve majanduspoliitiline kava kokku seada, mida teostada tuleb. Siis selgub missugused vabrikud vanadeks monstrumideks jäävad, missugused siiski uutes turu oludes edasi töötada võivad. Esimestele ei aita rii klised laenud ega kaitsetollid, nad peavad kahjuks endi asjad likvideerima. Teised peavad kaitsetollide abist loobuma, kuid neile tuleb muidugi laenudega jõudumööda ja proportsionaalselt teiste majandusliste aladega laenuga vastu tulla.

Leidub meil aga uusi noori majanduslisi alasid, mis seni saatuse hooleks on jäetud, välisurgude suhtes aga häid lootusi pakuvad, siis tuleb neile igatepidi vastu tulla. Riigi vastutulek siin võib seista mitte ainult laenude andmises, vaid ka välisurgude leidmises. Riik võib kulusid kanda maa saaduste väljapanemiseks väljamaa näitustel ja informatsiooni kogumises välisurgude kohta ning majanduslise propaganda tegemises ja meie kaupade tutvustamises väljamaal.

Eesti-Rootsi kaubandus.

(Kaub.-Tõõst. min. kokkuvõte.)

Rootsi on üks neist maadest, millega Eesti elavalt on kaubitsenud.

Eesti sissevedu üleüldse oli:

	Tuh. kilogr.	Milj. Emk.
1920. a.	88.771	1.395
1921. a.	153.776	4.482
1922. a.	315.217	5.589
1923. I pool.	153.156	4.240

Välja veeti Eestist üleüldse:

	Tuh. kilogr.	Milj. Emk.
1920. a.	137.904	1.228
1921. a.	119.530	2.286
1922. a.	307.958	4.811
1923. I pool	94.233	2.690

Missugust osa Eesti väliskaubanduses Rootsiga kaubitsemine etendab, näitavad järgmised arvud:

	Sissevedu		Väljavedu	
	Tuh. kilogr.	Rootsist %/o	Tuh. kilogr.	Rootsi %/o
1920. a.	9.057	10,9	10.073	7,3
1921. a.	7.565	4,9	6.976	5,8
1922. a.	9.651	3,0	13.817	4,5
1923. I pool	4.703	3,1	2.271	2,4

Väärtuse järele on 1922. a. Eestist Rootsi- maale 316,7 milj. Emk. eest kaupasad vedatud, Rootsist Eestisse aga 150,5 milj. Emk. eest toodud. Ka tänava aasta esimesel poolel on Rootsist meilt rohkem ostnud kui meile müünud. Sellekohased arvud näitavad, et Rootsist oleme toonud kaupasad tänava aasta esimesel poolel 127,0 milj. Emk. eest, Rootsist aga 235,2 milj. Emk. eest saatnud.

Eestisse sisseveetud kaupade kaalu järele oli Rootsist 1920. a. kolmandal kohal (Saksamaa ja Inglismaa järel), 1921. a. surus Soome ta neljandale kohale ja 1922. a. seisib ta kuuendal kohal.

Üksikute kaupade poolest on sissevedu Rootsist väga mitmekesine olnud. 1920. a. vedas Rootsist Eestisse kõige enam süsa ja õlisid (2,3 milj. kilogr.). Nende kaupade vedu on aast-aastalt vähenenud. 1921. a. tuli Rootsist peaaesjalikult toidu- ja maitseaineid - 4,3 milj. kilogr., kuna 1920. a. neid kaupasad 1,7 milj. ja 1922. a. 1,3 milj. kilogr. toodi. Viimasel aastal seisid esimesel kohal keemiasaadused 3,9 milj. kilogr. 17,7 milj. Emk. eest, peaaesjalikult superfosfaat 14,8 milj. ja parkimisekstraktid 1,3 milj. kilogr. Väärtuse järele seisid a. 1922 esimesel kohal masinad ja veoabinõud 29,1 milj. Emk., nende hulgas traktorid 7 milj. ja põllutöömasinad 6,6 milj. Emk. Teised kaupad, mida Rootsist 1922. a. suuremal hulgal sisse veeti, olid paber, tselluloose (18 milj. Emk.), puumasse (4,9 milj. Emk.), tekstiilkaubad (21,9 milj. Emk.), toidu- ja maitseained (21,1 milj. Emk.), heeringad (7,5 milj. Emk.), nisujahu (4,5 milj. Emk.), tubak ja tuvakasaadused (3,5 milj. Emk.), kaerad (2,1 milj. Emk.) ja vili (1,5 milj. m.). Peale selle on veel metallisid ja metallkaupasad suuremal hulgal Rootsist Eestisse veetud (17 milj. Emk. eest), nende seas vask-

traati 6,5 milj., seatina ja Inglise tina 2,3 milj. Emk. väärtuses.

Kui maa, kuhu Eesti kaupad lähevad, seisib Rootsist 1920. ja 1921. a. neljandal kohal. Inglismaa, Venemaa ja Soome (1920) ja Holland (1921) seisid temast ees. 1922. a. oli Rootsist Eesti väljaveokaupade kaalu järele seitsmendal ja väärtuse järele kuuendal kohal.

Tähtsamad ained, mida meilt Rootsist veetakse, on toiduained ja tsement. Tsemendi vedu Eestist Rootsist on aast-aastalt kasvanud - 1920. a. - 3,2 milj., 1921. a. 8,6 milj. ja 1922. a. 10,2 milj. klg. Aastal 1922 Eestist Rootsimaale veetud tsemendi väärtus oli 47,4 milj. Emk. Paberi ja puumaterjaali vedu Eestist Rootsist on 1920. a. märksa vähenenud. Ka linadega on nii läinud. 1920. a. viidi linu siit Rootsist 341.600 kilogr., 1922. a. aga 118.900 kilogr.

Kaupade väärtuse järele seisib toiduainete väljavedu Rootsist-Eestist väliskaubanduses 159,8 milj. Emk. teisel kohal. Esimesel kohal oli väljavedu Venemaale, kuhu seemnevilja suurel hulgal läks. Rootsi- maale väljaveetud toiduainete hulgas oli või kõige suurema väärtusega - 108,1 milj. Emk., selle järele tulid munad (21 milj.), sealiha (7,2 milj.), kaerad (5,8 milj.), pelushkid (4,6 milj.), loomaliha (3,6 milj.), kartulid (1,5 milj. ja tapetud aned (1,1 milj. Emk.).

Tekstiilkaupasad veeti Eestist Rootsist 1922. a. 81,6 milj. Emk. väärtuses, nende seas puuvillast riidet 57,4 milj., puuvillast lõnga 10,9 milj., lina 10,8 milj. ja linast riidet 1,1 milj. Emk. väärtuses. Elavaid loomi on 1837 pead Rootsist saadetud ja nende üldväärtus oli 11,6 milj. Emk. Siis veel veeti Rootsist vana rauda 3,6 milj., parkimata lambanahku 5,7 milj. ja keemiasaadusi 1,1 milj. Emk. eest.

1922. a. veeti Eesti kaudu transiidina 8,8 milj. klg. Rootsist kaupasad ja 27 vedurit Venemaale, kuna üldtransiit Eesti kaudu 358,6 milj. klg. kaupasad ja 76 vedurit oli.

Eesti ja Rootsist vahelise kaubitsemise seisukorda aitavad selgitada veel arvud, mis laevasõidu kohta käivad: 1922. a. tuli Rootsist 134 laeva 40.955 netto reg. tonni mahutavuses Tallinna sadamasse, kuna üleüldse 1766 laeva 749.193 netto reg. tonni mahutavuses tuli. Suurem jagu laevu tuli Stockholmist (84 laeva 24.880 netto r. t.) ja Göteborgist (16 laeva 4.853 n. r. t.). Välja läks Rootsist 130 laeva 55.280 netto reg. t. mahut., neist 71 koormaga, kuna üldse laevu 1792 välja läks, 734.894 n. r. t. mahut.

1922/23. a. piiritushooaeg.

1922/23 hooaja piirituse produktsioon on 1921/22. a. omast tuntavalt vähem. Kuna eelmisel hooajal 176 viinavabrikut kokku 67.300.000⁰ piiritust aeti, andsid vast lõppenud hooajal töös olnud 198 vabrikut 44.000.000⁰ piiritust. Nii suur tagasimineku on seletatav asjaoluga, et riigi poolt võetava piirituse hulk kõne all oleval hooajal tuntavalt vähem oli kui eelmisel. 1921/22. aastaks garanteeris riik igale viinavabrikule 250.000⁰ müügivõimaluse, kokku ümarguselt 44.000.000⁰, kuna riikline norm (rasverstika) aruande hooajal 110.000⁰ iga vabriku kohta oli, ehk kokku 21.000.000⁰. Riikline norm vähenes sellepärast, et eelmisest aastast suured piirituse tagavarad alles olid, mis 1922/23. aasta produktsiooniga ühes pidid saama ära müüdnud. Nagu teistelgi maadel, kust piiritust välja veetakse, on meil ekspordi väljavaated õige halvad. Kõik katsed, püsivat turgu leida, purunevad kas keeluseaduse, sisseveo keelu ehk teiste riikide terava võistluse tõttu. Kui meil siiski õnnestanud on võrdlemisi suurt hulka piiritust üle piiri saata, siis on see, nagu kõigil teada, salakaubavedajate kaudu sündinud. Nii veeti 1922. aastal 172.200.000 mk. väärtuses piiritust välja, missugune arv 3,5% üldväljaveost moodustab. Peale riigi poolt garanteeritud normi valmistati piiritustöösturite keskühingu ülesandel väljaveo otstarbeks 23.000.000⁰ piiritust. Harilikult ei garanteeri keskühing selle n.n. vabaajamise produktide ostu ja mõni vabrik produtseerib sellestki ettepanud normist rohkem. Aruandeaasta jooksul oli veelgi asjaolusid, mis produktsiooni vähenemiseks kaasa mõjusid. Läänud aasta halb kartulisaak piiras mitmel pool viinavabrikute tegevust, nii et nad sunnitud olid vähem valmistama, kui kavatsatud oli. Mõnel pool oli kartuli puudus nii tuntav ja hinnad nii kõrged, et ettevõtjad sunnitud olid odra peale üle minema, et kas või ainult normi hulka valmis saada. Nii muutusid ettevõtted, mida muidu piirituse kõrge hinna tõttu, kui mitte hiilgavaks, siis ennast äratasuvaks pidada võis, mitmel juhtumisel päris viletsateks.

Nagu eelpooltoodud arvudest näha, suurenes ühe aasta jooksul töötavate viinavabrikute hulk 22 võrra. Olemasoleva 277 viinavabriku hulgast ajavad piiritust 198; kui siia juure arvata need vabrikud, kus tärglist jne. valmistatakse, siis võib

õelda, et kaugelt üle 80% kõigist viinavabrikutest jälle käima on hakanud.

Iga vabriku kohta oli produktsiooni hulk küll väike (keskmiselt 220.000⁰), kuid valmistamiskulud suhteliselt õige suured, sest viinavabriku üldkulud on ikka samad, kas ta täiel jõul töötab, või ainult osa omast produktsioonivõimest ära kasutab (viinapõletaja palk, kinnituskulud, amortisatsioon jne.). Sellepärast tuldi mõtte peale, et üksikute vabrikute tööd ühendada võiks, nii et ühe vabriku normi hulk teises vabrikus ja selle teise kulul valmistataks, sel teel oleks tööjõu palkamine, mis praegu muidu väga kulukas, ja küttekulud üldiste väljaminekute arvestamisel palju kergemad kanda. Arvesse võttes kirjeldatud asjaolu, andis aktsiisipeavalitsus terve rea vabrikutele luba, oma produktsiooni hulka ühendada, nii et rahalised olud ettevõtjate kasuks tuntavalt muutusid. Seistmajäänud vabriku kasutaja sai loomulikult oma põletusõiguse üleandmise eest teisele vabrikule vastavalt tasatud.

Sarnast koondu mis võimalust kasutati õige laialt, kuid kunagi ei liitunud enam kui kolm vabrikut. Tugevam koondu mine oleks ka kartulikasvatatajale väga kahjulik olnud, sest viimasele on müügi koha lähedus tähtis, ja kui, näituseks, ühineksid 10 viinavabrikut, siis oleks ühise ettevõtte käes täieline kartulihinna diktatuur. Talunikkude huvisid silmas pidades ei jaganud piiritustöösturite keskühing vaba kauba produtseerimist mitte skemaatilisel ära, vaid võttis tervete ümbruskondade kartuliproduktsiooni mõduandva faktorina arvesse.

1922/23 piirituse ajamise hooaega lõpulikult hinnates, tuleb produktsiooni vähenemist kahetseda mitte niivõrd rahaasjanduse, kui rahvamajanduse huvides. Loomulikult on sisemaa tarvitamine piiratud ja, rahva tervishoidu silmas pidades, ei tohigi ta üle teatud piiri tõusta; samuti on piirituse tarvitamine tehniliseks ja arstiliseks otstarbeks piiratud. Piirituse ja tema saaduste (likööri ja napsude) ekspordiks on väljavaated, nagu juba öeldud, õige nõrgad, nii et produktsiooni suurenemist lähemal ajal ette näha pole.

Kirjeldatud asjadeseisukorda ei saa kuidagi parandada; kui aga meeletuleta, et 1913/14 hooajal praeguse Eesti piirides ümarguselt 350.000.000⁰ piiritust aeti, siis peab küll ütlema, et püsivalt madalal seisv produktsioon põllumajanduse peale hal-

vavat mõju avaldamata ei jäta, sest kartuli väljaveo tõttu jääb maapind väetusest ilma, mida vaevalt millegagi asetada saab.

S-n.

Laevaprahtide indeks.

Inglise „Economist“ algab oma viimases numbris laevaprahtide indeks-numbri avaldamist, mis kokku seatud 28 tähtsama tramp-laeva liinide prahi-noteerimiste põhjal. Aluseks (=100) on võetud keskmised prahid 1898–1913. Selle järele kujunesid prahi hinnad kolme viimase aasta jooksul üksikute kuude kaupa järgmiselt:

	1920	1921	1922	1923
Jaauar	634,55	226,39	153,10	132,69
Veebruar	690,95	191,43	157,95	131,15
Märts	684,36	188,67	157,67	134,06
Aprill	604,27	171,58	150,62	134,31
Mai	559,13	184,31	145,57	133,27
Juuni	538,85	192,82	136,64	124,27
Juuli	447,25	197,63	133,23	—
August	408,31	198,48	131,65	—
September	419,14	179,72	128,40	—
Oktoober	459,31	165,03	133,12	—
November	395,95	158,78	138,95	—
Detsember	280,14	156,67	136,57	—

Selle põhjal jätkavad laevaprahid veel praegugi langemist, mis veel suurem oleks olnud, kui mitte Ruhri okupatsiooni kaudu tekkinud sõpepuudus Euroopa kontinendil uusi vedusid ei oleks annud sõelae-vadele Inglismaalt ja Ameerikast. Kuid sellega ühes tõusid ka punkrisõe hinnad, nii et laevandusel üldiselt võetult ka sellest prahihindade tõusust midagi kasu ei olnud.

1920. aasta kõige kõrgemate hindadega võrreldes on prahihinnad praegu enam kui 5 korda madalamad.

Bibliograafia.

Tähtsamad majanduslised kirjutused Eesti ajakirjanduses:

N. Köstner. Üks „lahtiunustatud“ veekraan. „V. Maa“, nr. nr. 174/175 – 1923. a.

J. Michelson. Paberitõõstus. „Postimees“, 7. aug. 1923, nr. 206.

Piiritusetõõstus Eestis. „Postimees“, 6. aug. 1923, nr. 205.

W. Smetanin. Korteriolud Eesti linnades. „Eesti Politseileht“, 4. aug. 1923, nr. 31/32 (87/88).

Eesti suurpangad 1920–1921. a. „Vaba Maa“, 8. aug. 1923, nr. 178.

H. v. S. Die Lage auf dem Geldmarkt. „R. Bote“, nr. 177/178 – 1923. a.

Seachlight. Laevasõidu ameti ümberloomise küsimus. „Päevaleht“, 9. augustil 1923, nr. 208.

Seachlight. Laevasõidu ameti ümberloomise küsimus. „Päevaleht“, 10. augustil 1923, nr. 209.

Prof. Kurtshinsky. Валютная проблема. „Posl. Ivestija“, 13. augustil 1923. aastal, nr. 193 (959).

E. M. Laevade maksustamise küsimus. „Pvlt“, 13. aug. 1923, nr. 212.

W. Smetanin. Korteriolud Eesti linnades. „Eesti Politseileht“, 11. aug. 1923. a. nr. 33 (89).

Ins. I. Podsolov. Kuidas Saksa sündmused meie majanduse peale võivad mõjuda. „Pvlt“, nr. 213/214 – 1923. a.

Ins. E. Masik. Kas võib riikline kaubalaevastik eeskujuks olla erakaubalaevastikule. „Pvlt“, 15. aug. 1923, nr. 214.

Kroonika.

Eesti.

Eesti pangad aasta esimesel veerandil. (Eesti Stafistikaku kirja järele).

Eesti pankade äris seisud olid käesoleva aasta esimestel kuudel:

	Eesti Pank	Aktsiapangad	Pangakontorid	Kokku
	miljonid margad			
1. jaan.	5.633	2.726	1.998	10.358
1. veebr.	6.046	2.804	1.952	10.802
1. märtsil	6.593	2.841	1.923	11.357
1. aprillil	6.502	2.951	1.842	11.295

Tähelpandav on selles tabelis aktsiapankade bilanside alaline kasvamine, kuna pangakontorid oma

bilansi niisama järjekindlalt koomale tõmbavad. Tähtsamad bilansi summad olid üksikute panga gruppide kaupa protsentides üldbilansist 1. apr. (1. jaan. ei ole sellekohaseid teateid veel olemas).

	Eesti Pank	Aktsiapangad	Pangakontorid
Kassa ja jooksvad arved	10,1	4,5	2,3
Laenu d	61,4	68,3	33,1
Aktiva korrespondendid	17,8	10,6	57,2
Omad kapitaalid	4,4	19,6	7,4
Hoiusummad	37,4	41,9	14,0
Võlaarved teist. asut.	—	13,7	0,4
Pass. korrespondendid	8,9	12,2	74,1
Pangafähed	29,2	—	—

Eesti Vabariigis rahana liikumas olevate Riigikassa ja Eesti pangatähtede summa (milj. Emk.)
(Riigi Statistika Keskbüroo andmed).

	Riigikass. täh.	Eesti Panga tähed ^{a)}	Kokku
	Summa Emk.	Summa Emk.	Summa Emk.
1.I. 1923	2.517,0	792,4	3.309,3
1.II. "	2.445,2	846,3	3.291,5
1.III. "	2.342,7	1.056,8	3.399,5
1.IV. "	2.284,0	1.239,3	3.523,3
1.V. "	2.294,2	1.293,9	3.588,2
1.VI. "	2.052,7	1.180,2	3.232,9
1.VII. "	2.010,6	1.183,5	3.194,1

Riiklise turbatööstuse tegevus 1922. a. (Riiklise turbatööstuse aruande järele). Riikline turbatööstus arenes välja kütteinete keskkomitee juures olnud turbatööstuse osakonnast, mis 1922. a. algusest peale kütteinete keskkomiteest eraldati ja kaubandus-tööstusministeeriumi juure koondati. Hiljem, 27. juulil 1922, kinnitati riiklise turbatööstuse oma põhikiri ära, mille järele see tööstus oma vastutava juhatusel sai.

1922. a. kevadeks pidid kõik masinad ja sisseaaded eelarve järele valmis saama ja töötamine viies kohas algama. Masinad ei jõudnud õigeaks ajaks pärrale ja vihmane suvi takistas täiel hool töötama algamist.

Turvast on välja töötatud:

1) Ellamaa-Sooniste rabas:

Auna loetud turvas:

Ellamaa rabas 535,45 k. s.

Sooniste " 256,76 " "

Kokku . . . 792,21 k. s.

Väljale kuivatamiseks jäänud kokkupanemata turvast kokku 2.770 837 pätsi.

2) Lavasaare rabas:

Labida turvast 868,30 k. s.

Baggeri " 48, - " "

Kokku . . . 916,30 k. s.

3) Aruküla rabas:

Valmistatud ja müüdud 184.056 pd.

Kokkupanemata jäänud 26.450 "

Kokku . . . 210.506 pd.

4) Harku rabas:

Müüdud . . . 125.040 pd.

Kokkupanemata. 6.720 "

Kokku . . . 131.760 pd.

5) Einmanni rabas:

Ära müüdud turvast 61.999 pd.

Rabas järel. . . . 145,25 kantsülda.

Masinate puuduse tõttu on turba väljavõtmine Ellamaal ja Lavasaares väike olnud.

Enamasti kõik äramüüdud turvas on läinud sõjaväe varustusvalitsuse korteri osakonnale.

Tööstuste tegevus juunikuul. (Riigi Statistika Keskbüroo andmed). Tööstuste poole pööras juunikuul 859 töötajat ja ajutiselt töödelt tuli tagasi 64. Vaba kohti anti üles 594, tööle saadeti 874 töötajat. Neist jäi tööle 528. 1. juuliks jäi töötama 865 töötajat ja 59 kohta vabaks.

^{a)} Eesti Panga andmetel - ilma Eesti Panga kassas ja jooksva arvel olnud summadega.

Uued ehitused Eesti raudteedel. 1923. aastal on Eesti raudteel käsil jaama- ja elumajade, vedurikuuride ja teiste hoonete ehitamistööd üldsummas umbes 32 milj. Emk. Uute sildade ehitamine ja vanade parandamine on ette nähtud umbes 11.692 tuhat Emk. suuruses.

Tööpalgad Eestis. Statistiliste andmete järele, mis Riigi Statist. Keskbüroo poolt kogutud, olid vabrikutöölise keskmised palgad jaanuarikuus 1923. a. Tallinnas (väljaarvatud klaasi, tsemendi, põlevkivi ja turbatööstus):

Tööstuse ala.	Meesterahv.		Naisterahv.	
	Päevap.	Tükit.	Päevap.	Tükit.
1. Tekstiil	155	195	101	116
2. Paberi	214	295	112	216
3. Puu	145	239	103	140
4. Naha	215	323	135	137
5. Saapa	250	283	212	265
6. Klaasi	148	412	100	—
7. Tsemendi	133	220	97	—
8. Põlevkivi	128	248	108	130
9. Turba (aprill)	148	—	—	—
10. Metall	—	250	—	—
11. Tuletiku	148	—	116	148
12. Shokoladi	250	—	130	160
13. Tubaka	225	—	100	126

Nagu sellest tabelist näha, olid kõige kõrgemad päevapalgad meesitöölistel saapa- ja shokoladitööstuses, tükitöös aga klaasitööstuses. Kõige väiksem oli päevapalk tsemenditööstuses, tükitöös aga tekstiilitööstuses. Naisterahvaste päevapalk tõusis kõige kõrgemale ka saapatööstuses ja oli tsemenditööstuses kõige odavam, tükitöös oli tekstiilitööstuses kõige odavam ja saapatööstuses kõige kõrgem.

Kinoasfandus Eestis. 1922. aasta jooksul näidati Eestis umbes 480 kinolinfi üldise pikkusega kuni 1.200.000 meetrit. Neist on umbes 85% Saksa, 10% Ameerika ja 5% kohalikkude äride valmistatud ehk teistest nimetamata maadest. Kohal töötavad kinolinfi alal ainult kaks firmat, millest suurem, Estonia-film, peaaesjalikult kohalikka sündmusi pildistab. Teine ettevõtte - Osilia film - on alles uus, kuid kavatses dramaatilisi ja koomilisi töid, niisama ka tööstuse pildistusi laiemal alusel filmima hakata.

Eestis on 51 kinoteatrit, millest 27 on 300 ehk vähema istmega, 17 - 300 kuni 600 istmega, 6 - 600 kuni 1000 istmega ja 1 üle 1000 istmega (Ühisriikide Tallinna konsuli H. B. Quartoni aruandest, Commerce Reports, 23. juulist s.a.).

L ä t i.

(Eesti konsulaadilt Riias).

Läti väliskaubandus käesoleva aasta esimesel veerandil. Käesoleva aasta esimesel veerandil on kaubanduse bilans passiiivne. Väljaveo summa 27.601 tuhat latfi, sissevedu - 37.134 tuhat latfi, puudujääk sellega - 9¹/₂ milj. lat. Kaks kolmandikku väljaveost on tooresained ja poolvalmis vabrikaadid - 18.655 tuh. lat. teisel kohal on toidu- ja maitsained - 3.307 tuh. lat., kolmandal kohal vabrikusaadused - 3.277 tuh. lat., elusloomad - 302 tuh. latfi. Veeli välja peaaesjalikult metsamaterjaali - 4.699 tuh. latfi, linu - 3.704 tuh. lat., kallismetalle - 2.755 tuh. lat., võid-

1606 tuh. lat., kasukanahku - 1.376 tuh. lat., linaseemet - 1.235 tuh. lat., piiritust - 1.020 tuh. latti. Sissevedu järgneb järgmiselt: vabrikusaadusi - 18.891 tuh. lat., tooresained ja poolvalmis vabrikusaadusi - 8.043 tuh. latti, toiduaineid - 9.295 tuh. latti, elusloomi 904 tuh. latti.

Sisseveos on esimesel kohal Saksamaa - 16.714 tuh. latti, teisel kohal Inglismaa - 5.330 tuhat latti, siis Poolamaa - 2,009 tuh. latti, Leedumaa - 1.907 tuhat latti, Danzig - 1.664 tuh. latti, Venemaa - 1.555 tuh. latti, Eesfi - 1.246 tuh. latti, Ameerika - 1.110 tuh. latti, Hollandi - 1.078 tuh. latti.

Välja veetud on kõige rohkem Inglismaale - 11.265 tuh. latti, Belgiasse - 4.315 tuh. latti, Venemaale - 2.476 tuh. latti, Saksamaale - 2.142 tuh. latti, Daanimaa - 1.478 tuh. latti, Prantsusmaale - 1.208 tuh. latti, Hollandisse - 1.085 tuh. latti, Ameerikasse - 864 tuh. latti eest. Balti riikidesse - on võrdlemisi vähe välja veetud: Leedumaale - 737 tuhat latti, Poolamaale - 576 tuh. latti ja Eestisse - 391 tuhat latti eest. Kaubanduse üldsumma on kasvanud võrdlemisi läinud aastatega.

Leedu.

Leedu eelarve 1923. a. peale. (Eesti saatkonna aruandest Leedus). Kuna Leedu seim aasta algul presidendi poolt laiali saadeti ja uus seim alles hiljuti tööle asus oli rahaministri aluses juulikuu algul võimalik seimile käesoleva aasta eelarvet esitada. Sel puhul pidas rahaminister pikema kõne, millest allpool toome kokkuvõttes tähtsamad kohad.

Eelarve on järgmiselt tasakaalu viidud:

	Tulud.	Kulud.
Korralised . . .	164.737.995	156.992.454
Erakorralised . .	34.548.351	42.353.892
	199.286.346	199.346.346
Käesoleva aasta eelarve tuludest oleks tähtsamad:		
1. Otsekohesed maksud	29,36 milj. liffi.	
2. Kaudsed	48,76 " "	
3. Aktsiisid	9,16 " "	
4. Regaalid	13,27 " "	
5. Tulud riigi varandustest	58,60 " "	
6. Tagasimaksud	2,40 " "	
7. Muud tulud	3,14 " "	
	164,23 milj. liffi.	
Erakorralistest tuludest oleks tähtsamad:		
1. Tulud maareformist	7,15 milj. liffi.	
2. Liikumata varanduse müümisest	5,0 " "	
3. Metsa eksploatatsioonist	22,40 " "	
	34,55 milj. liffi.	

Kulud jagunevad üksikute ministriumide vahel järgmiselt:

	Korralised	Erakorralised	Kokku
1. Kaitseministeerium	58.303.980	156.930	58.460.919
2. Teedeministeerium	38.433.444	12.411.000	50.844.444
3. Põllutööstusministeerium	14.419.382	7.555.584	21.974.956
4. Haridusministeerium	18.971.850	940.454	19.912.304
5. Raha-, Kaub.- ja Tööstusministeerium	7.705.052	11.862.319	19.567.371
6. Välisministeerium	4.565.475	6.370.160	10.935.635
7. Siseministeerium	7.174.610	486.352	7.660.962
8. Kohtuministeerium	3.838.164	55.000	3.893.164

Kõiki korralisi kulusid üksikute liikide järele võttes selgub, et peaaegu üks kolmandik läheb riigikaitseks, üks neljandik ametnikkude palkadeks, üks

viijandik teede korrashoidmiseks. Teised kulud on väiksemad. Erakorralised kulud on ette nähtud 1) uute raudteede ehitamiseks, 2) telegraafi ja telefoni võrgu laiendamiseks, 3) uue raadiojaama ehitamiseks, 4) modern kalasadama ehitamiseks Sventa jõesuus. Peale selle kavatakse asutada erilist pankka pikaajaliste laenu andmiseks, ehitatakse elevaatorisid, koolisid jne.

Ameerika Ühisriikidele võlgneb Leedu ostetud varustuse eest 4.159.491 dollari ja häätegevatele asustustele 882.136 dollari, kokku \$ 5.041.627. Peale selle võlgneb Leedumaa Ameerika leedulastele nende poolt realiseeritud vabaduse laenu eest 1.665.972 dollari, mille tasumise tähtaeg 1. juuli 1934, Inglismaale võlgneb Leedu £ 16 811.12.4. Tähtaeg 1.1.1925. Prantsusmaale on 1 milj. franki juba ära tasutud. Pea kavatakse veel 700.000 franki ära maksta ja ülejääv osa (Prantsusmaalt ostetud vedurite eest) tasutakse pärast, kui Meemelmiaa arved õiendamisele tulevad. Leedu võlg Saksamaale annuleeriti sellekohase lepingu põhjal.

Umbes 80% Leedumaa elanikkudest on ühel ehk teisel viisil seotud põllumajandusega. Viimane omab sellega erilise tähtsuse Leedu majandusel. Tema ülesanded on: 1) maad toita ja 2) peale selle veel nõnda palju väärtust protutseerida, et nende eksporti kataks tööstussaaduste ja teiste ainete importi, ilma milleta Leedu läbi ei saa.

Põllumajandus seisab juba jälle ennesõjaaegsel kõrgusel. Kuid sellest on vähe: peab sama pinna peal veel rohkem produtseerima ja võib seda ka. Teiseks tuleb põllusaaduste väärtust tõsta, et nad võiksid ilmaturul võistelda, sest senine turg, Saksamaa, ei jõua Leedu kõrge valuuta tõttu Leedu saadusi enam osta. Mida varem Leedu põllumajandus suudab sammu pidada ilmaturu nõuetega, seda parem Leedule.

Tööstus elas läinud aastal raske kriisi üle. Tema seisukord on raskem juba selle tõttu, et ta sõja ajal rohkem kannatas, kui põllumajandus, ja teiseks tuleb tal rehkendada madala valuutaga Saksamaa konkurentsiaga.

Kaubandus omas Saksa marga valitsemise ajal ikka enam spekulatiivse ilme. Uue kindla valuuta juures tuli tal uuesti oma loomulikule rajale asuda - ainetet vahetamise aitamisele nii sisemaal kui ka väljamaaga. Ühes sellega on aga esile tulnud ka uued väärnähtused. Nõnda ei taha suurkaupmehed oma-maa tööstussaadusi osta, kuigi need ei ole halvemad väljamaa omadest. Seda sellepärast, et omamaa saadusi ei ostetavat nende käest, vaid otse vabrikust, ja väljamaa sisseveost loobudes kaotada nad järjekult oma klientuuri. See motiiv on isiklikust seisukohast vaadates küll arusaadav, kuid riiklikult kahjulik, sest ta suurendab asjata sissevedu ja mõjub sellega negatiivselt aktiivse kaubandusliku bilansi peale. Selle vastu peab võitlema nii riik kui ka ühiskond.

Kõige enam kuuldub kaebtusi selle üle, et rahamärkide puudus takistab majanduselu normaalset edenemist. Kui arvesse võtta, et välja on lastud umbes 50 liffi, riigi eelarve aga on tasakaalu viidud umbes 200 miljoni liffiga, siis näib see tõesti nii. Tegelikult on aga seisukord rahaministri arvates hoopis teistsugune, sest peale liffide liigub maal ringi hulk naelu ja dollarisid, mis kursi järele ümberarvatult mitu korda suurema summa välja teevad, kui liffisid välja antud. Riiklik eelarvet teostatakse igatahes ilma vähemate raskusteta ja sellepärast saab emmissiooni pank ka edaspidi kinni pidama senisest poliitikast, s.o. mitte ühte liffi ei lasta rohkem liikvele, kui tegelikult liffide kaiteks on kulda ja välisvaluutat. Asja juur ei seisa järjekult mitte selles, et vähe rahamärkisid on, vaid selles, et ei ole kapi-

iaali. See on ka arusaadav, sest Leedu on kolm korda oma varanduse raha näol kaotanud: 1) hoiumad Vene pankades läksid Venemaale ja ei tulnud iialgi tagasi, 2) Vene rubla suri ja 3) sama saatus tabas Saksa marka. Vabu kapitaalid ei saa aga suurendada paberraha piirita väljaandmisega, vaid võimalikult kokku hoides ja võimalikult palju produtseerides. Toimetada Lääne riikide eeskujul, s.o. paberraha kuni 60% rohkem välja lasta, kui kindlat fondi olemas, on Leedu oludes võimata, sest selle tagajärg võiks olla liiti kõikumine. Ka ei suurendaks seegi vaba kapitaali, mida võimaldab ainult kokkuhoidlikkus ja töö.

Ainukene abinõu krediidolude lahendamiseks oleks laenu saamine välismailt, kuid selle poole ei pea pöödma mitte ainult riik, vaid ka eraärid.

Allpool olgu veel juure lisatud Leedu panga bilansid kahe viimase kuu eest:

	31.VI.1923	31.VII.1923.
Aktiiva:		
	(miljon liitides)	
Kullafond	Lt. 16,3	16,4
Höbedafond	" 0,2	0,2
Kindel välisvaluuta	" 35,5	34,4
Muu	" 0,0	0,0
Diskont ja laenud	" 12,7	13,8
Muud aktivad	" 7,4	9,9
	Lt. 72,3	74,7
Passiva:		
Osakapitaal	Lt. 12,0	12,0
Rahamärgid liikvel	" 48,6	50,7
Depos. ja hoiumad	" 6,5	9,5
Muud passivad	" 4,1	2,5
	Lt. 72,1	74,7

Daani.

(Eesti konsulaadilt Kopenhagenis.)

Daani loodab oma põllusaadustele Austrias turgu leida. Daani saatkond Austrias on teatanud, et Austria importöörid praegu väga huvitatud on sellest, et kaubandusline läbikäimine Daaniga jälle ülesvõetud saaks. Saatkonna arvamise järele võiks Daani oma sigadele, kariloomadele ja võile Austrias praegu head turgu leida. Sigade sissevedu Ungarist ja Lõuna-Slaavist ei olla küllalt korralik, ja Poolas olla väljaveokeeld. Seesama maksta kariloomade suhtes, kes Austrias pealegi tollivabad olla. Daani või sissevedu Austriasse olla viimasel ajal õige elavaks läinud. Nimetatud või hind olla seal franko Wien ca Dkr. 4,17 pr. kg.

Kaubalaevastikus oli 1. juul. sel aastal 781 laeva kokku 977.000 brutto-tonni suuruses. Ehitusel oli Daanil 1.VII 23 24 laeva ca 50000 br.-tonni suuruses, m.s. 7 Dieselmootor-laeva (26000 br.-tonni).

Puuviljasaak. Arvatakse, et see tänavu väga väike tuleb. Ka olla kõik viljapuud miljonite lehtedega kaetud, kelle hulk tänavu suurem kui kunagi enne.

Daani riigipank (Nationalbanken). Nagu varemalt teatatud, saatis Nationalbanken s.a. juulikuus suurema hulga kulda Inglismaale ja Ameerikasse, et sel teel oma välisvaluuta tagavarasid suurendada ja Daani krooni kurssi tõsta. Nimet. kullasaadetud oli 18,5 milj. krooni suur. Selle tagajärjel on panga kullatagavara 228,2 milj. kr. pealt 209,7 miljoni kr. peale vähenenud ja välisvaluuta tagavara ca 10 miljoni kr. võrra suurenenud (välisvekslite arvel 1,6 milj. kr. ja väliskorrespondentide arvel 8,4 milj. kr.) Vahe - 8,5 milj. kr. - on pank tarvitanud valuuta summade tagasimaksimiseks, mis ta varemalt laenanud. Viimasel ajal on Daani krooni kurs paranema hakanud.

Teated ettevõtete tegevusest.

Uued aktsiaseltsid ja osühisused.

Rakvere villatööstuse O.ü. Tegevusala: Tööstuse ja kaubanduse edendamiseks, iseäranis aga villa ümbertööstuse töstmiseks, toorevilla ostmiseks, harimiseks ja ümbertöötamiseks ja nende saadustega kauplemine. Asutajad: G. Palgi, M. Kutti, A. Lohi, J. Link, O. Goetsch, E. Pajas, J. Lugenberg, J. Laur. Põhikapitaal: Mk. 2.500.000.-, mis jaotud 100 osafäheks á Mk. 25.000.-.

(„R. T.“ nr. 104/05 - 15. augustil 1923.)

Tähtsamad vähempakkumised.

Sadamatehased, kirjalik, 24. augustil s. a. kell 12 - mitmesugust laevachituse plekki, kogusummas 700 pd. ja mitmesugust rauda ja terast - 300 pd. Pakkumised äraanda Tallinnas, Sadamatehaste valitussusse. Merepuiestee 13. Lähemalt sealsamas, varustubüroo töötundidel.

Riigi audteevalituse varustusosakond, kinnine, 7. septembril kell 10 homm., kandedvedrude terast umbes 2300 pd. Pakkumised äraanda Tallinnas, Tehnika t. nr. 16, tuba 2. Sealsamas, tuba nr. 15 spetsifikatsioonid ja tehnilised tingimised ärkirjutamiseks kell 9-15.

Merijõudude staabi tehnikaosakond, kinnisel, 4. septembril s. a. kell 10 hommiku - smürgel riiet - 9000 lehte, värnitsat - 4.500 kgr., masinaõli - 20.000 kgr., tsilindriõli - 3.750 kgr., puuvillanarmaid (pühkmevillad) - 3.900 kgr., soodat - 3.500 kgr. ja tulekustutajaid - 35 tk. Pakkumise ja ostutingimised on saadaval osakonna kantseleis Uue Hollandi t., sadamas (sissekäik raudsilla juurest) igal äripäeval.

Ärikalender.

27. augustil.

O.ü. „Aednik“, korraline peakoosolek, kell 9 p. l., Tallinnas, Väike Tartu m., „Loofuse“ seltsi ruumides.

28. augustil.

Paberivabrik Chr. Grohmann ja Ko., korraline peakoosolek, kell 10 homm., Tallinnas, Vene t. 15.

1. septembril.

Pärnu linatööstuse A/S., korraline peakoosolek, kell 3 p. l., Pärnus, Rääma t. nr. 37.

Isiklikud teated.

Abieluvaranduse lahutamise lepingud. Neiu Pauline Abrami t. Pasternack ja Samuel Aroni p. Kraemer („R. T.“ nr. 103 - 10. aug. 1923).

Varanduse hoolekanne. Petseri linna endise notariuse Besus'e, Johan-Martin Märdi p. Mäkkerdi ja Marie Butkevitschi varanduse üle on hoolekanne sisse seatud („R. T.“ nr. 103 ja 104/105 - 1923. a.).

Uued seadused ja määrused.

Määrus tuvide sisseveo kohta. Igasuguste tuvide sissevedu on keelatud. Erandina võib tuvide sissevedu lubada sõjaministeeriumi tunnistuste põhjal. („R. T.“ nr. 101 - 2. aug. 1923.)

Kaupade tollimärkidega varustamise määruse (R. T. nr. 41 - 1922) lisa mis avaldatud „R. T.“ nr. 109/110 - 1922. a., muudatus. Kaupade

lollimärkidega vaarustamise määruse lisa (R. T. nr. 109/110 - 1922. a) nimetatud hind tollivalitsuse panderollide eest kangete jookide, veinide ja vahuveinide jaoks (tariifi § 27 pk. 2 ja 4 ja § 28 pk. 2-a ja b) määratakse 30 penni peale senise 10 penni asemel. Muudatus hakkab maksma 1. aug. 1923.

(„R. T.“ nr. 101 - 2. aug. 1923)

Eesti Pank teatab, et rebenenud ehk muul viisil rikutud Eesti pangatähed on maksvad ainult siis, kui neist on alal:

a) ³/₄ esialgselt kogupinnast, kusjuures rebenenud osad peavad olema kindlasti ühesamast pangatähdest pärit ning osade kokkuseadmisel peab nende joonistus ühte liituma;

b) vähemalt üks allkiri ja üks järjenumbristest.

Kaubandus - tööstusministeeriumi määruse põhjal nimetatakse sekvestreeritud Vene-Balti laevaehituse ja mehaanika aktsiaseltsi (Русско-Балтийское Судостроительное и Механическое Акционерное Общество) ja Inglis-Balti laevaehituse ja masinatööstuse kompani varanduste valitsejaks, surnud Otto Krusenstrjerna asemel, insener Arthur Tedder.

(R.T. nr. 102 - 7. aug. 1923).

III täiendav lisa rahaministri korraldusele 22. jaanuarist 1923. a. vekslit tempelpaberi kirjelduse kohta. Rahaministri korralduse põhjal 22. jaan. 1923. a. (R.T. nr. 15/16 - 1923. a.) pannakse maksma 13. augustist 1923. a. alates 75.000, 150.000 ja 200.000 margalised vekslit tempelpaberid. (R.T. nr. 102 - 7. aug. 1923.)

Turu ülevaated.

Lihaturg.

Põllum. Kesküh. „Estonia“ teatel on 6.-11. aug. Eesti tapamajades tapetud ja tembeldatud:

	Kariloomi	Vasikaid	Sigu
Tallinnas . . .	480	317	261
Tartus . . .	241	180	176
Teistes linnades	198 ¹ / ₄	175	150

Kokku . . .	919 ¹ / ₄	672	587
Eelmisel nädalal	835 ¹ / ₂	718	580

Tallinnas olid hinnad läbistikkuna (markades puuda eest):

	Sel nädalal.	Eelmisel näd.
Nuumloomad	eluskaal 550-600	560-600
	tapetud 750-900	800-900
Nuumvasikad	eluskaal 600-800	600-800
	tapetud 1000-1280	920-1200
Nuumsead	eluskaal 1080-1200	1200-
	tapetud 1560-1640	1560-1680

Voiturg.

6-11. augustini 1923. a. on Eestist võid välja viidud:

Inglismaale	879 tünni
Rootsimaale	925 „
Siseturgu jäänud	117 „

Kokku 1921 tünni.

Inglise võiturul on mõõdaläinud nädala jooksul hinnad veidi muutunud osjate kasuks. Iiri võid tuli vähe sisse põllutööde tõttu. Soolade ilmade tõttu on nõudmine väike.

Rahaturg.

Ella avaldatud Eesti Panga bilans 31. juuliks näitab võrreldes eelmiste kuudega järgmist muutusi (miljon markades).

	31.VII.	30.VI.	31.V.	Muutused võrreldes eelmise kuuga.
Aktiva:				
Kassa . . .	1.233,2	1.166,5	1.169,8	+ 66,7
Hoiusummad väljamaal .	181,7	379,8	506,7	- 198,1
Välisvaluuta .	105,5	95,2	86,2	+ 10,3
Laenuid välisvaluutas .	267,1	266,7	253,8	+ 0,4
Korresp. välisvaluuta „loro“ .	129,5	137,4	140,2	- 7,9
Väljam. korrespond. „nostro“ .	160,9	244,9	212,6	- 84,0
Laenuid .	4.561,4	4.496,6	4.278,9	+ 64,8
Passiva:				
Põhi- ja tagavararakapit. .	322,3	322,3	287,8	muutuseita
Pangatähed .	2.350,0	2.350,0	2.350,0	muutuseita
Riigikassa .	1.790,5	1.459,2	1.483,1	+ 331,3
Hoiusummad	986,1	1.499,5	1.189,5	- 513,4
Korresp. välisvaluuta „loro“ .	74,1	141,2	140,5	- 67,1
Väljamaa korrespond. „nostro“ .	312,7	287,6	261,7	+ 25,1
Akkreditiivid .	61,8	125,9	122,9	- 64,1
Garantiid . .	584,9	593,4	555,6	- 8,5
Bilans	7.240,5	7.459,1	7.590,3	- 218,6

Panga arvete seisus paistab endiselt silma valuutaressursside kahanemine, kuna muud muutused enam-vähem tähtsusetu on. Panga summad välisvaluutas (hoiussummad väljamaal, välisvaluuta ja korrespondendid välisvaluutas minus passiva korrespondendid välisvaluutas) olid viimastel kuudel:

	Emk. 676,4 miljoni	Kasvamine (+) või kahanemine (-)
31. märtsil	530,3	- 146,1
30. aprillil	543,5	+ 13,2
30. juunil	428,5	- 115,0
31. juulil	190,8	- 237,7

Märtsi algusest peale on Pank Emk. 550 milj. eest uusi pangatähti välja lasknud ja oma valuuta-ressurssidest ligemale 500 milj. kaotanud. Selsamal ajal kasvas Panga kassa Emk. 490 milj. võrra. Nii on emiteeritud pangatähed peaaegu kõik Panga kassasse tagasi tulnud. Kuna laenuid sama aja jooksul just 1 miljardi võrra on kasvanud, siis järgneb sellest, et neist laenudest pool on antud meie impordi finanseerimiseks. Viimase aja suurte hoiussummade kõikumisel ei ole viimast suuremat olulist tähendust, sest et nad enesest nähtavasti kujutavad ainult raiimesuguseid riigiasutuste vahelisi summade ülekandmist (riigikassa arvelt asutuste arvele ja ümberpöördu). Suurem osa bilansis „hoiussummade“ all näidatud rahadest seisab riigiasutuste arvel.

Rahaturul on vaikne. Tähelepanu äratavad ainult Saksa marga tõus, mida aga ajutiseks peetakse.

Tallinna börs kursisedel

Kuupäev		1 dollar	1 naesterling	1 milj. Saksa marka	100 Soome marka	100 Rootsi krooni	100 Daani krooni	100 Prantsuse frk.	100 Holl. gulden.	100 Läti rubla	100 Tšehoslov. kr.	1 kuld rubla	100 Itaalia liiri	100 Helveetia fr.
13. VIII	O.	346	1582	75	952,5	9215	6285	1950	13610	133,5	1010	170	1470	6315
	M.	347,5	1589	110	962,5	9265	6385	2000	13710	136,55	1040	—	1500	6365
	T.	—	1589	—	962	9265	—	—	13710	—	—	—	—	—
14. VIII	O.	346	1582	105	955	9220	6300	1900	13600	134	1010	170	1470	6300
	M.	347,5	1589	125	965	9270	6400	1950	13700	136,75	1040	—	1500	6350
	T.	347,5	1589	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15. VIII	O.	346	1581	150	952,5	9230	6325	1900	13600	133,5	1010	170	1470	6300
	M.	347,5	1588	200	962,5	9280	6425	1950	13700	137	1040	—	1500	6350
	T.	347,5	1587	—	962	—	—	—	13700	—	1040	—	—	—
16. VIII	O.	346	1582	125	953	9220	6400	1900	13600	133,5	1010	170	1470	6275
	M.	347,5	1589	165	963	9270	6500	1935	13700	137	1040	—	1500	6325
	T.	347,5	1590	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17. VIII	O.	346	1581,5	90	953	9230	6400	1895	13610	133,5	1010	170	1480	6350
	M.	347,5	1588,5	125	963	9280	6500	1925	13710	137	1040	—	1510	6400
	T.	—	1588	—	963	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Tähtsamate en gros kaupade hinnad, mis käesoleval nädalal kauba börsel koteerimise komisjoni poolt koteeriti.

Jahud: nisu, pehme, kõrgem Ameerika sort. . . pd.	580—620	Kohvi, Kesk-Ameerika sordid . . .	3800—4200
„ sõre Ameerika	620—650	„ Mexiko	—
A/S. Rotermanni tehaste jahud: nisu, pehme,	460—59,5	Tee, lahtine Pekoe broken, Java	4000—4200
„ sõre	605—630	„ „ Orange Pekoe, Java	5200—5400
„ pehme, teised sordid	—	„ „ „ Tsellon	5700—6000
Rukki jahud	265—275	„ „ „ Hiina	6000—7000
„ püül	420—450	Suhkur, peenike, valge, Dantsigi	990—1000
Nisu, Eesti	—	„ Czechoslovaakia	1020
Rukis	—	Siirup, kartuli, B 420	800
„ Vene, franco Tallinn, Holl.k. 118	210—215	„ „ B 380	740
Kaerad, toidu	260—275	„ „ Glucose	740
Odrad, õlle	—	Sool, lahtine	38—39
Erned, rohelistad, Eesti	—	Heeringad, Yarmouth, Mattie] tünn	—
„ Hollandi	—	„ Shotti Mat Full	3200
Riis, Burma II.	500—520	„ „ Mattie	3000
Kartulid, eksport	—	„ Norra Full	—
„ piirituse	—	„ Islandi	2200
Kartuli helbed	—	„ Slo Full	2100
Kartuli tärkliis „Superieur“	600	Liha, sea, I. sort pd.	1480—1640
Piin, pudelites ltr.	15	„ looma, I. sort	550—850
Või, melerei, eksport. pd.	3800—3920	Liha, looma	—
Margariin, väljamaa	1600—1700	Pekk, eksport. I s.	—
Juust, kohalik, Schweitsi. pd.	2400—2600	Heinad, aasa vaguniviisi	—
„ Backst.	1800—1920	„ ristik	—
Munad, eksport I. s. (sinine tpl.)	12—13	Õlikoogid, linaseemne frko Tallinn	—
„ II. s.	10,5—11,5	„ puuvillaseemne	—
Kakao, Inglis	1200—1400	Nisukliid	175—180
„ Ameerika	1000—1200	Puuvilla riie, Bjas, D. I. ars.	37,5—41,75
„ Hollandi	1450—1600	„ Mitkal, ekstra	29—30,75
Kohvi, Rio, Santos	2700—3100	Lina, Liivi R. 10 pd.	—
„ Guatemala	3300—3500	„ Võru-Petseri	—
			—

Linna seemned, õli 87 ¹ / ₂ % basis fr. Tall.	—	Paber, rotatsiooni	430
" külvil 98—99 " . . . pd.	—	Tsement, Portland, Port-Kunda	
Takud, Codilla I.	—	pütt 10 pd. 10 naela frko Tall.	745
" II.	—	Tsement, Portland, Port-Kunda	
Kivisüsi, auru, Yorkshire 2k. pest.	55—57	pütt 10 pd. 10 naela fr. Kunda.	700
" Newcastle	53—54	Tsement, Portland, Aseri, Tallinn	690
" sepa	60—62	" fr. Aseri	655
Koks, valu	—	Kriit, toores	100
" gaasi	75	" pestud	110—130
Põlevkivi, I. sort	10	Asfalt	—
Põlevkivi, II. sort	7,5	Tõrv, kivi	265—290
" III. "	5	" puu	300—320
Raud, sordi	290—300	Lubi	36—40
" latt	—	"	—
" vits	440—500	Gips, tükkides frko Isborsk	—
" raud plekk	460—520	" jahvatatud "	—
" " " tsingitud	700—720	" krohvimise, loko	—
"	—	Teliskivid, I. sort, tuhat, fr. Tall.	6300
Teras Inglis	—	Puumaterjalid, saetud D/B/B/	
" Saksa	—	Eesti Strd I, II ja III s. frko Tal.	—
" nikkel	—	Puumaterjalid	—
" vedru	470—590	"	—
" valu	—	" IV s.	—
" tööriistade	1000—1100	" propsid; 7×7	—
" talla	—	" liiprid	—
Malm	230—250	Põletispuud, sega 20% kaski, k. sid.	—
Inglitina	6000—6600	"	—
Seatina	850—875	Nahk, talla, Eesti kodumaa too-	
Vask, plekk punane	4000—4050	resnahast valmistud . pd. I s.	4400—4600
" " valge	3600—4600	Nahk, talla, Ameer. tooresn. val-	
"	—	mist. I sort	5000—5200
Tsink-plekk	1600	Nahk talla, Ameer. tooresn. val-	
"	—	mist. II sort	4400—4600
Masinaõli, Vene, Nobel No. 6.	—	Tuletikud, origin. kast (500 karpi)	5850—5900
" Ameerika	500—600	Toores nahk väikesed ja suured	—
" solaar	—		
" auto Vacuum Comp.	1200—1400		
" auto	650—800		
"	—		
Tsilindriõli, Vene	—		
" Ameerika	520—625		
Põlevkivi õli	200—240		
" pigi	300		
Nafta, Vene	260		
" Ameerika	180—200		
Petrooleum, Vene	230—240		
" Ameerika	220—230		
Bensiin, Vene	730		
" Ameerika	700—730		
Piiritus, eksport. (excl. vaat) fob ltr.	\$ 0,17		
Pesusooda	225—235		
Seebikivi 72% ⁰ , Inglis	570—580		
Parafiin 102 ⁰ —110 ⁰ }	—		
120 ⁰ —134 ⁰ }	—		
Parkimise ekstrakt	850		
Väävel, õie 98% ⁰	360		
Värvid, nigrosin vees sulav, välj. kg.	500		
" tsinkvalge Prants. roh. PZ.	1500		
" tinavalge Inglise	1200—1300		
" ooker Prants.	280—350		
" Superfosf. "Silva" (k. 6 pd.)	—		
17-18% ⁰ fr. Tallinn	605		
Väetisained Superfosf. E.T.K. must kukk			
(k. 6 pd.) 18—20% ⁰ fr. Tallinn	615—625		
" Thomasjahu k.100kg. 14-17% ⁰	560—635		
" Kaalisool, 30% ⁰ , kott 6 pd. frkojaam	445		
" " 40% ⁰	605		
" Kainiit 12% ⁰ lahtine, pd.	—		
" Chiili salpeeter, kott 6 pd.	2750		

Prahid :	
Lina	
Tallinn — Stettin	tonn 1500
" — Ghent	" 26 sh.
" — Dundee	" —
" — Belfast	" —
" —	" —
" —	" —
Takud + %	
Puumaterjalid D/B/B/	standard
Tallinn — London	" —
" — E. C. C. P. (Ingl. idarand)	" —
" — Antwerpen	B. fr. 120
" — Southampton	\$ 0,46
" — Manchester	" —
"	" —
"	" —
Segakaup	tonn
Tallinn — Stettin	"Emk. 1200
" — London	" —
" — Stockholm, või	Rkr. 25—35
"	" —
"	" —
Kartulid	
Tallinn	" —
"	" —
"	" —
"	" —
"	" —
"	" —